

УДК 65.012.25

Маркетинг

Гримак Алла Володимирівна

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри маркетингу

Львівський національний університет

ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького

Grymak Alla

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

Stepan Gzhytskyi Lviv National University of

Veterinary Medicine and Biotechnology

ORCID: 0000-0001-7492-1281

Кравців Ірина Костянтинівна

кандидат економічних наук,

старший викладач кафедри маркетингу

Львівський національний університет

ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького

Kravtsiv Iryna

Candidate of Economic Sciences

Stepan Gzhytskyi Lviv National University of

Veterinary Medicine and Biotechnology

Урбан Ірина Романівна

асистент кафедри маркетингу

Львівський національний університет

ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького

Urban Iryna

Assistant

Stepan Gzhytskyi Lviv National University of

Veterinary Medicine and Biotechnology

**ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ
ВЕТМЕДИЦИНИ, ЯК ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ
ЇХ ФУНКЦІОНУВАННЯ
ECONOMIC ANALYSIS OF THE ACTIVITIES OF VETERINARY
MEDICINE ENTERPRISES AS A FACTOR OF ENSURING THE
EFFICIENCY OF THEIR FUNCTIONING**

Анотація. Економічні реформи, зміни форм власності ставлять перед підприємствами ветмедичини України конкретні завдання – забезпечення виробництва якісної і безпечної продукції для ветмедичини і тваринництва, яка за ефективністю застосування задовольняла б потреби споживачів. В цих умовах чи не найголовнішим є визначення наявних ресурсів і можливостей забезпечення їх ефективною реалізації, при цьому порівнюючи ринкові позиції з іншими виробниками щодо конкурентоспроможності своєї продукції. Досвід провідних підприємств ветмедичини України, а саме ПрАТ ВВП «Укрзооветпромстач», ТОВ «Бровафарма», ТОВ «Ветсинтез», ТОВ «Інтер-Синтез», ПАТ «Біофарм» та ін. свідчить, що для реалізації стратегії і політики діяльності підприємств визначаються й удосконалюються підходи щодо управління наявними ресурсами, зокрема фінансовими, сировинними, енергетичними, технічними, інформаційними тощо. Розвиток ділової активності підприємств має передбачати й удосконалення кадрового потенціалу. Тому, важливим у забезпеченні ефективності діяльності підприємств має бути оцінка її рівня. Як показує практика згаданих підприємств, оцінка їх діяльності базується на даних самооцінки і загального аналізу, результати яких використовуються у плануванні виробничої діяльності з орієнтацією на ринок і потреби споживачів. Процеси аналізу діяльності підприємств не обмежуються тільки внутрішньою оцінкою, а й аналізується співпраця із зовнішніми організаціями. При цьому визначаються сильні і слабкі сторони, ефективність управління зовнішніми партнерськими відносинами. Тому

систему аналізу діяльності підприємств слід розглядати як економічно обґрунтований крок у процесі їх розвитку й удосконалення. Системний і незалежний аналіз спрямований на визначення відповідності підприємств запланованим заходам, в т.ч. стратегічним, а також на визначення можливості їх реалізації для досягнення поставлених цілей. І чи не найголовніша вигода, пов'язана із системним аналізом діяльності підприємств, – це відповідність вимогам чинного законодавства, своєчасна оцінка стану і наявних виробничих та фінансових переваг, а, відтак, визначення позиції на ринку продукції для ветмедичини.

Отже, системний аналіз діяльності підприємств спрямований на покращення їх діяльності, розробку необхідних рекомендацій щодо доцільності використання результатів проведеного аналізу.

Ключові слова: *аналіз, ефективність, оцінка результатів, критерії оцінки ефективності.*

Summary. *Economic reforms and changes in the ownership form pose specific tasks to veterinary medicine enterprises of Ukraine - to ensure the production of high-quality and safe products for veterinary medicine and animal husbandry, which would satisfy consumer demands based on the effectiveness of their application. In these conditions, the most important thing is to determine the available resources and the possibilities of ensuring their effective implementation, while comparing the market positions with other manufacturers regarding the competitiveness of their products. The experience of the leading enterprises of veterinary medicine of Ukraine, namely Ukrzoovetprompostach PJSC, Brovapharma LLC, Vetsintez LLC, Inter-Syntez LLC, Biopharm PJSC, etc., shows that in order to implement the strategy and policy of the enterprises, and approaches to managing available resources, including financial, raw material, energy, technical, informational, etc., are being improved. The development of business activity of enterprises should also include the improvement of personnel potential. Therefore, an assessment of its level should be important in ensuring*

the efficiency of enterprise activity. As the practice of the mentioned enterprises shows, the assessment of their activity is based on self-assessment data and general analysis, the results of which are used in the planning of production activities with an orientation to the market and consumer needs. Processes of analysis of enterprise activity are not limited to internal assessment, but cooperation with external organizations is also analyzed. At the same time, strengths and weaknesses are determined, as well as the effectiveness of external partnership management. Therefore, the system of analyzing the activities of enterprises should be considered as an economically justified step in the process of their development and improvement. The systematic and independent analysis is aimed at determining the compliance of enterprises with the planned measures, including strategic, as well as to determine the possibility of their implementation to achieve the set goals. And perhaps the most important benefit associated with the systematic analysis of the activities of enterprises is compliance with the requirements of current legislation, a timely assessment of the state and available production and financial advantages, and, therefore, determining the position on the market of products for veterinary medicine.

Therefore, the systematic analysis of the activities of enterprises is aimed at improving their activities, developing the necessary recommendations regarding the expediency of using the results of the conducted analysis.

Key words: *analysis, effectiveness, evaluation of results, criteria for evaluation of effectiveness.*

Постановка проблеми. Економічний аналіз діяльності підприємства дозволяє об'єктивно оцінити ефективність його господарської діяльності. Оцінка ефективності господарювання має бути одним із пріоритетів управління діяльністю підприємств. Особливо це важливо за функціонування у ринкових умовах. Досвід провідних вітчизняних підприємств ветмедицини підтверджує, що забезпечувати ефективне функціонування підприємства можливо за умов розробленої стратегії, яка і

визначає загальний напрям його діяльності, довгострокову мету. Аналіз діяльності підприємства дозволяє вчасно виявляти негативні внутрішні і зовнішні впливи, невідповідності та можливі ризики [4, с. 84]. Разом з тим, ще не всі підприємства галузі здійснюють системний аналіз своєї діяльності, недооцінюють його значимості у забезпеченні ефективності свого функціонування.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням аналізу й оцінювання ефективності діяльності підприємств присвятили свої дослідження вітчизняні вчені Попович П. Я. [6], Черниш С. С. [8], Цигилик І. І. [7], Горобець Т. А. [1] та інші. У своїх працях вони відображають сутність й актуальність економічного аналізу господарської діяльності підприємств різної форми власності, акцентують увагу на складових, які формують потенціал підприємств та, відповідно, ефективність їх діяльності. Однак ще багато питань, що стосуються аналізу господарської діяльності підприємств, особливо підприємств ветмедицини, в сучасних нестабільних та невизначених умовах функціонування є невирішеними і потребують подальшого дослідження.

Цілі статті полягають в узагальненні підходів у здійсненні економічного аналізу діяльності підприємств з оцінювання ефективності їх функціонування. У статті обґрунтовується значимість економічного аналізу діяльності підприємств і для керівників всіх рівнів управління, забезпечення їх достатньою інформацією щодо реалізації практичних заходів ефективного функціонування підприємств.

Виклад основного матеріалу. Слід відзначити, що для певної кількості підприємств ветмедицини ще не став утвердженою практикою системний аналіз своєї діяльності в будь-якій його формі: аудиту, самооцінки, порівняння та ін. Це позначається на результативності діяльності підприємств. Саме в сучасних, ринкових умовах підприємницької діяльності ефективність є найбільш важливою оціночною

величиною результатів, яких досягає підприємство. Тому й аналізу ефективності діяльності підприємства належить провідна роль.

Для здійснення економічного аналізу необхідно користуватись матеріалами бухгалтерського обліку, звітності та економічною інформацією, яка супроводжує підприємницьку діяльність. Цигилик І.І. та Крпельницька С.О. конкретизують питання, які охоплюють господарську діяльність підприємства. До них автори відносять [7, с. 92]:

- виконання плану за узагальненими показниками (обсяг виробництва і реалізації продукції, собівартість, прибуток, рентабельність);
- використання ресурсів (трудових, матеріальних, фінансових);
- організаційно-технічний рівень виробництва й використання виробничих фондів і потужностей;
- ефективне використання оборотних коштів тощо.

До загальних завдань економічного аналізу приведені автори відносять завдання, які співставні з нашими дослідженнями піднятої проблеми. Завдання включають:

- оцінку і перевірку результатів господарської діяльності за певний період;
- вивчення причин відхилення від плану чи результатів за минулий період;
- розподіл причин на залежні і незалежні від діяльності суб'єкта аналізу;
- визначення ефективності роботи підприємства, у т.ч. за рахунок рівня використання виробничих потужностей, матеріальних і трудових ресурсів;
- виявлення невикористаних можливостей;
- розробка заходів щодо усунення витрат і прогнозування результатів діяльності підприємства;

- аналіз пропозицій при здійсненні аудитів, самооцінок (якщо такі проводились) і як вони виконувались.

Слід відзначити, що результати аналізу діяльності підприємств за визначеними завданнями надають можливість комплексно оцінити результативність діяльності підприємства, його ресурси, ефективність використання економічного потенціалу, а також знайти ресурси для його зростання. Результати аналізу дозволяють обґрунтувати дієвість і практичність управлінських рішень, які приймаються на різних етапах підприємницької діяльності. Зрозуміло, що ефективність аналізу діяльності підприємства буде залежати і від того, на скільки об'єктивно враховується вплив чинників, у т.ч. і зовнішніх, які постійно змінюються і розвиваються. Провідні вітчизняні підприємства ветмедицини регулярно оцінюють і аналізують свою діяльність, своєчасно враховують напрацьовані пропозиції, в т.ч. і зміни в конкурентному ринковому середовищі. Це позитивно позначається на результативності їх підприємницької діяльності [3, с. 112].

Яка ж послідовність дій аналізу? Їх можна визначити відповідними етапами [7, с. 95].

На *першому етапі* визначаються і чітко окреслюються мета і завдання аналізу.

Другий етап включає опрацювання програми дій, робочого плану. На цьому етапі визначається коло учасників, розподіляються обов'язки, ставляться конкретні завдання.

На *третьому етапі* забезпечується збір необхідної інформації (статистична звітність, планова документація, результати спеціальних досліджень, аудитів, самооцінки тощо), перевіряється її достовірність і повнота відповідно до мети аналізу.

Аналітична обробка наявної інформації здійснюється на *четвертому етапі* роботи з аналізу. Забезпечується порівнюваність показників,

аналізуються причини динамічних змін і відхилень від завдання, з'ясовуються причини негативних явищ, виявляються потенційно невикористані можливості поліпшення роботи підприємства.

На *п'ятому, підсумковому етапі*, визначаються резерви виробництва, розробляються пропозиції і розрахунки економічної ефективності від впровадження заходів, направлених на усунення невідповідностей, визначаються показники аналізу, аналізуються і використовуються у формуванні пропозицій щодо результативної сталої роботи підприємства.

Щодо послідовності процедур аналізу ефективності діяльності підприємства, Пилипенко С.М. підтверджує, що аналітична оцінка дає змогу не тільки характеризувати результати господарської діяльності, а й враховувати всю сукупність факторів підвищення ефективності роботи підприємства, визначати принципові зміни його функціонування у мінливому середовищі та стратегічні пріоритети [5, с. 455]. Автор конкретизує фактори підвищення ефективності діяльності підприємства як його якісні особливості, які приводять до зростання потенціалу та характеризуються можливістю позитивних змін, наявністю необхідних ресурсів і умов їх використання [5, с. 455]. Оцінка ефективності діяльності підприємства дає змогу комплексно дослідити та проаналізувати отримані результати господарської діяльності із врахуванням впливу внутрішніх і зовнішніх чинників.

Аналітична оцінка ефективності діяльності підприємства займає важливе місце і в системі управління, оскільки результати оцінювання (аналізу) можуть бути використані для формування як стратегічних, так і тактичних цілей. Важливим є і те, що системний аналіз діяльності підприємств дозволяє своєчасно враховувати особливості ринку, зокрема конкурентного середовища.

Однією з передумов забезпечення ефективності діяльності підприємства є оцінка її рівня, яка проводиться відповідно до критеріїв, які

витікають із необхідності підвищення ефективності діяльності підприємства і скорочення нерентабельних витрат. Критерії ефективності характеризують її якісні сторони. Вони повинні відповідати наступним вимогам: повною мірою відображати результати господарської діяльності, фіксувати та вимірювати рівень досягнення поставленої підприємством мети [5, с. 453]. В якості критеріїв виділяють прибутковість, якість, місце на ринку у середовищі конкурентів, інноваційність, якість трудового потенціалу [1, с. 79]. В наших дослідженнях раціонально виділяти й якість управлінських рішень, які пов'язані з ефективністю виробництва, фінансовим станом, платоспроможністю і т.ін. [2, с. 137].

Питання економічного аналізу відіграють важливу роль при оцінці ефективності діяльності підприємств. Підприємницька діяльність здійснюється протягом тривалого часу і потребує певного узагальнення, систематизації та аналізу. Як вважають Цигилик І.І. і Кропельницька С.О. – це, передусім, пов'язано із зміною економічних умов, в яких працює підприємство, кон'юнктури ринку, податкового законодавства та інших факторів, вплив яких на підприємницьку діяльність без попереднього економічного аналізу повністю виявити неможливо [7, с. 91]. Проблемним є і те, що окремі підприємства, які стикаються із перешкодами, не вважають за необхідне аналізувати свою діяльність і, як наслідок, вчасно невиявлений фактор небажаних змін в цілому негативно позначається на підприємницькій діяльності.

Висновки. В ринкових умовах, за жорсткої конкуренції, проблемно забезпечувати ефективне господарювання без реальної, системної оцінки ефективності діяльності підприємств. Особливо це є важливим за умов тривалого функціонування підприємства, коли питання аналізу господарської діяльності, узагальнення результатів вкрай необхідні для забезпечення стабільної роботи і формування стратегії на перспективу.

Повноцінно проаналізувати ефективність діяльності підприємства можливо на основі аналізу результативності його роботи та визначення критеріїв, які підприємство вважає базовими в оцінці підприємницької діяльності. Такий аналіз надає об'єктивну оцінку використання наявних ресурсів, визначає резерви підвищення ефективності та стимулює їх використання, забезпечує необхідною інформацією про стан господарської діяльності, участь у ринкових відносинах, результати співпраці із партнерами і споживачами, оцінку підприємства в конкурентному середовищі.

Аналіз (оцінювання) діяльності підприємства має бути обов'язковим і системним, що дозволить вживати своєчасних заходів щодо обмеження різних ризиків і сприятиме стабільному функціонуванню всіх виробничих підрозділів підприємства.

Перспективи подальших досліджень. Узагальнити методологію і досвід економічного аналізу підприємницької діяльності вітчизняних підприємств ветмедицини.

Література

1. Горобець Т. А., Гончарук А. Г. Методичний підхід до оцінки ефективності діяльності підприємств малого та середнього бізнесу. *Економіка та управління підприємствами*. 2019. Вип. 5(73). С. 77-86. DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2019-5-12>
2. Гримак А. В. Оцінка ефективності виробництва продукції м'ясного скотарства сільськогосподарськими підприємствами різної форми власності у Львівській області. *Економіка: проблеми теорії та практики*. Дніпропетровськ, 2007. Вип. 225. Т.1. С. 130-140.
3. Гримак А. В., Курилас Л. В., Сенишина Т. Є. Досвід формування стратегії пріоритетів у діяльності підприємств ветмедицини. *НТБДНДКІ ветпрепаратів та кормових добавок і інституту біології*

- тварин.* Львів, 2021. Вип. 22, №2. С. 110-117. DOI: <https://doi.org/10.36359/scivp.2021-22-2.12>
4. Гуменюк М. М., Неміш Д. В., Баланюк І. Ф., Шеленко Д. І. Основні чинники ефективного функціонування малого аграрного підприємництва. *Вісник аграрної науки.* 2021. №9 (822). С. 80-88. DOI: <https://doi.org/10.31073/agrovisnyk202109-11>
 5. Пилипенко С. М. Теоретичні засади оцінки ефективності діяльності підприємства. *Економіка та управління підприємствами.* 2016. Вип. 10. С. 452-456. URL: <http://global-national.in.ua/archive/10-2016/94.pdf>
 6. Попович П. Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання. Підручник. Тернопіль, 2001. 365 с. URL: http://library.wunu.edu.ua/files/EVD/econ_analiz.pdf
 7. Цигилик І. І., Кропельницька С. О. Економічний аналіз – основний чинник підвищення ефективності підприємницької діяльності. *Актуальні проблеми економіки.* 2003. Вип. 7(25). С. 90-96.
 8. Черниш С. С. Економічний аналіз: Навч. посіб. Київ, 2010. 312 с. URL: <http://www.dit.edukit.zp.ua/Files/downloads/C.C.Черниш%20Економічний%20аналіз.%20.pdf>

References

1. Horobets T. A., Honcharuk A. H. (2019). *Methodychnyi pidkhdid do otsinky efektyvnosti diialnosti pidpryiemstv maloho ta serednoho biznesu.* *Ekonomika ta upravlinnia pidpryiemstvamy.* Vyp. 5(73). pp. 77-86. DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2019-5-12> (in Ukrainian).
2. Hrymak A. V. (2007). *Otsinka efektyvnosti vyrobnytstva produktsii miasnoho skotarstva silskohospodarskymy pidpryiemstvamy riznoi formy vlasnosti u Lvivskii oblasti.* *Ekonomika: problemy teorii ta praktyky.* Dnipropetrovsk. Vyp. 225. T.1. pp. 130-140 (in Ukrainian).
3. Hrymak A. V., Kurylas L. V., Senyshyna T. Ye. (2021). *Dosvid formuvannia stratehii priorytetiv u diialnosti pidpryiemstv vetmedytsyny.* NTBDNDKI

- vetpreparativ ta kormovykh dobavok i instytutu biolohii tvaryn. Lviv. Vyp. 22, №2. pp. 110-117. DOI: <https://doi.org/10.36359/scivp.2021-22-2.12> (in Ukrainian).
4. Humeniuk M. M., Nemish D. V., Balaniuk I. F., Shelenko D. I. (2021). Osnovni chynnyky efektyvnoho funktsionuvannia maloho ahrarnoho pidpriumnytstva. Visnyk ahrarnoi nauky. №9 (822). pp. 80-88. DOI: <https://doi.org/10.31073/agrovisnyk202109-11> (in Ukrainian).
 5. Pylypenko S. M. (2016). Teoretychni zasady otsinky efektyvnosti diialnosti pidpriumstva. Ekonomika ta upravlinnia pidpriumstvamy. Vyp. 10. pp. 452-456. URL: <http://global-national.in.ua/archive/10-2016/94.pdf> (in Ukrainian).
 6. Popovych P. Ya. (2001). Ekonomichnyi analiz diialnosti subiektiv hospodariuvannia. Pidruchnyk. Ternopil. 365 p. URL: http://library.wunu.edu.ua/files/EVD/econ_analiz.pdf (in Ukrainian).
 7. Tsyhylyk I. I., Kropelnytska S. O. (2003). Ekonomichnyi analiz – osnovnyi chynnyk pidvyshchennia efektyvnosti pidpriumnytskoi diialnosti. Aktualni problemy ekonomiky. Vyp. 7(25). pp. 90-96 (in Ukrainian).
 8. Chernysh S. S. (2010). Ekonomichnyi analiz: Navch. posib. Kyiv. 312 p. URL: <http://www.dit.edukit.zp.ua/Files/downloads/S.S.Chernysh%20Ekonomichnyi%20analiz.%20.pdf> (in Ukrainian).